

Dječja pitanja
o izbjeglištvu

i kako na njih
odgovoriti

Ratovi, ekološke katastrofe i nedostatak resursa potrebnih za život doveli su, u posljednjih nekoliko godina, do najvišeg broja raseljenih osoba i izbjeglica od Drugog svjetskog rata. Jednako kao što odrasli pokušavaju razumjeti aktualni izbjeglički val i ljude koji dolaze u njihove lokalne zajednice, djeca također imaju mnoga pitanja o izbjeglicama i pokušavaju razumjeti ovu društvenu situaciju. Djeci u čije razrede dolaze djeca izbjeglice posebno je važno razumjeti teme izbjeglištva, multikulturalnosti, sporazumijevanja s osobama koje govore drugi jezik i slično. Do sada su već bila izložena brojnim sadržajima iz medija, od kojih neke ne razumiju te su suočeni s velikim brojem pitanja pa čak i briga. Iskustva pripreme razreda u koja dolaze djeca izbjeglice pokazala su da djecu najčešće brine kako će uspostaviti odnos s djecom koja dolaze, jesu li su ta djeca drugačija od njih, hoće li se moći povezati s njima i slično. U lokalnim zajednicama u koje dolaze izbjeglice, odgovornost je odraslih da provjere s djecom na koji način tumače novonastalu situaciju, dodatno pojasne stvari koje ih brinu i da situaciju iskoriste kako bi ih poučili važnim ljudskim vrijednostima kao što su tolerancija i solidarnost. U ovoj publikaciji naći ćete najčešća pitanja koja djeca postavljaju o izbjegličkoj krizi. Također, ponudit ćemo vam dobi prikladne odgovore, koje možete koristiti u školama kako biste djecu pripremili na dolazak novih članova lokalnih zajednica u kojima žive.

OSNOVNO O IZBJEGLIČKOJ KRIZI

Aktualna izbjeglička kriza u svijetu jedna je od najvećih od Drugog svjetskog rata, tijekom koje su milijuni ljudi morali napustiti svoje domove zato što su im u zemlji porijekla ugroženi životi - zbog rata, diskriminacije ili proganjanja zbog nacionalnosti, religijskog opredjeljenja, seksualnog identiteta i sl. Većina ovih ljudi sklonila se u zemlje Afrike i Bliskog istoka, dok njih 17% boravi u Europi. Pri tome, najveći broj izbjeglica, gotovo 3 milijuna, trenutno boravi u Turskoj.

Hrvatska, sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17) pruža međunarodnu zaštitu osobama koje mogu dokazati da su u zemlji porijekla bile osobno proganjane zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja. Zaštita se pruža i onima koji nisu bili osobno proganjani, ali im povratkom u zemlju podrijetla prijeti nečovječno postupanje i ozbiljna prijetnja životu, kao u situacijama oružanog sukoba. Prije dobivanja zaštite, provodi se temeljit postupak kojim se utvrđuju sve važne činjenice kao i sigurnosna provjera. Osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita jamče se određena prava i mogućnosti, te propisuju obaveze, jednako kao i hrvatskim državljanima. Osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita

često se u medijima nazivalo imigrantima. Pojam imigrant označava osobu koja se doselila u neku državu, a razlozi doseljavanja mogu biti raznoliki poput bolje plaćenog posla, veće kvalitete života, bolje zdravstvene skrbi i dr. Pojam izbjeglica označava osobu koja je primorana napustiti vlastitu zemlju jer joj je u zemlji porijekla ugrožen život. Prvenstveni razlog zbog kojeg izbjeglice napuštaju svoje domove je rat, a uz rat bilo koja vrsta diskriminacije ili proganjanja.

Do lipnja 2018. godine, Hrvatska je odobrila međunarodnu zaštitu za 570 osoba. Zemlje iz kojih izbjeglice najčešće dolaze u Hrvatsku su Afganistan, Sirija, Alžir, Somalija, Pakistan, Irak i Iran (MUP, 2017). Većina izbjeglica prošla je izuzetno naporan i opasan put kako bi stigli do zemalja koje su za njih sigurne i za koje se nadaju da će u njima moći nastaviti život sa svojim obiteljima. Također, većina ih je u svojim zemljama i/ili na putovanju bila izložena jednom ili čak više traumatskih iskustava. Najčešće su morali kod kuće ostaviti većinu važnih uspomena, stvari, čak i osobnih dokumenata kao što su svjedodžbe, putovnice i slično.

U ovakvim iznenadnim događajima, djeci je potrebno pružiti odgovore na pitanja koja će se neminovno javljati. No, osim umirivanja nekih briga koje se javljaju, možemo djeci pružiti priliku da nauče nešto novo o svijetu i steknu nova iskustva. Stoga, osim edukativne, razgovor o ovim temama ima i vrlo važnu odgojnu komponentu.

PITANJA KOJA DJECA NAJČEŠĆE POSTAVLJAJU

*Pitanja o razlozima izbjeglištva i putovanju do Hrvatske
– odgovori pomoću kojih možemo djeci vratiti osjećaj
sigurnosti u njihovim lokalnim zajednicama i potaknuti
empatiju za djecu koja dolaze*

Spoznaja da su neka djeca morala napustiti svoje domove, škole i prijatelje uslijed rata i opasnosti otvara pitanja o vlastitoj sigurnosti i sigurnosti vlastitih obitelji. Djeca pokušavaju shvatiti zašto se takve stvari uopće događaju i kako mogu znati da se neće njima dogoditi. Stoga, izuzetno je važno dati jasne i konkretne odgovore na temelju kojih mogu razumjeti situaciju djece koja dolaze u njihove razrede, ali i naglasiti da je zajednica u kojoj djeca žive sigurna, o čemu brinu odrasli oko njih. Pitanja koja djeca postavljaju uključuju:

„Kako su djeca bez pratnje sama došla u Hrvatsku?“

„Zašto su otišli iz svoje zemlje?“

„Koliko traje put?“

„Čula sam da prodaju sve što imaju da bi mogli ići na put.“

„Kad putuju, da li su negdje prespavali ili su stalno hodali?“

„Jesu li imali osobne iskaznice kada

„Jesu li pobjegli od doma?“

su ulazili u EU/Hrvatsku?“

Izbjeglicama koje su prihvaćene u zemljama Europske unije, pa tako i Hrvatskoj, odobrena je međunarodna zaštita budući da je sa sigurnošću utvrđeno da im je u zemljama porijekla bio ugrožen život. Uz teška, pa često i traumatska iskustva koja su doživjeli u zemljama porijekla, većina izbjeglica koje su zadnjih godina došle u zemlje članice Europske unije prošle su naporan i opasan put kako bi nastavile svoj život u nekoj od sigurnih zemalja. Ovaj put uključivao je dane, tjedne ili čak mjesece putovanja pješke, u čamcima, vlakovima i sl. u različitim vremenskim uvjetima, po zahtjevnim terenima, bez liječničke pomoći i često bez adekvatne opreme. Često su bili izloženi i krijumčarima ljudi jer su im njihove usluge bile jedini način da prežive i prođu određeni put. Na tom putovanju svjedočili su nasilju i smrti članova obitelji, prijatelja i suputnika. Zbog svega što su prošli i u svojim domovima i tijekom putovanja, važno je pružiti im utočište i sigurnost u našoj zemlji. Pritom, vrijednosti koje zemlje članice Europske unije osobito vrednuju i razvijaju, poput promicanja mira, slobode, sigurnosti i pravde kao i borba protiv socijalne isključenosti i diskriminacije, osobito doprinose mogućnostima izgradnje novog, sigurnog života ovim osobama, koji će biti na korist njima kao i društvu u cjelini.

Izbjeglice su iz svoje zemlje otišle zato što su im tamo životi ugroženi. Najčešće odlaze jer u njihovim zemljama traje rat zbog kojeg tamo nisu sigurni, pa su svoje utočište odlučili pronaći u drugim, sigurnim, zemljama među kojima je i Hrvatska. Odrasli brinu o tome da su sva djeca koja žive u našem gradu/mjestu sigurna, što uključuje i djecu izbjeglice. Mnogi od njih imali su jako malo vremena da se spakiraju, a često nisu mogli nositi sa sobom puno stvari. Put na koji su krenuli često je bio skup, pogotovo ako na put kreće više osoba, pa su na razne načine morali osigurati dovoljno novca što je ponekad značilo i prodati sve što imaju. Put koji su prošli jako je težak

i opasan a često je trajao i po nekoliko mjeseci. Na putu su ostajali bez svojih stvari (bilo da su ih izgubili, bilo da su im bile ukradene) te se nekad događalo da nemaju sve dokumente sa sobom. Među njima ima i djece koja su došla bez članova obitelji. Razlozi zbog kojih putuju bez članova obitelji mogu biti razni – događalo se da ostali članovi obitelji poginu, da se obitelji razdvoje, da sama krenu na put ili da se izgube. Za sve ove ljude, Hrvatska je sigurna zemlja koja im daje priliku da ovdje nastave svoj život.

Pitanja o terorizmu, zdravstvenim rizicima i mentalnom zdravlju izbjeglica – odgovori pomoću kojih djecu možemo poučiti kako prepoznati stereotipe i predrasude te o važnosti integracije

U posljednjih nekoliko godina dolazak izbjeglica s Bliskog istoka često se, u javnoj raspravi, tumači kao sigurnosni rizik u zemljama Europe. Čini se da postoji strah kako će se dolaskom velikog broja izbjeglica promijeniti europski način života i vrijednosti. Također, budući da se prepoznaje da su izbjeglice doživjele puno teških iskustava, javlja se strah i da će i lokalne zajednice koje ih prime imati negativne posljedice. Navedene ideje su se često spominjale u javnosti pa su i djeca počela razmišljati o potencijalnim opasnostima izbjegličke krize. Njihova pitanja najčešće glase ovako:

„Oni su prošli toliko teških stvari na putu, što ako zbog toga budu agresivni prema nama?“

„Mi smo čuli da su oni (izbjeglice) bacali bombe na Pariz.“

„Hoće li oni donijeti neke bolesti sa sobom?“

„Što ako oni (djeca izbjeglice) donesu bombu u školu?“

„Može li se dogoditi da ih puno dođe, pa da oni zavladaju Hrvatskom?“

„Što ako nas budu tukli, vrijeđali i krali od nas?“

U razgovoru s djecom, važno je odgovoriti na navedene brige koje se javljaju vezano uz dolazak izbjeglica i sigurnost zemalja koje ih primaju.

Izbjeglance koje dolaze u Europu, a prije odobravanja zahtjeva za azil, prolaze temeljitu sigurnosnu provjeru i provjeru opravdanosti njihovog zahtjeva. U slučaju da se pokaže da postoji mogućnost da su opasni po društvo ili da njihov zahtjev za međunarodnom zaštitom nije opravdan, neće im biti odobren ostanak. Također, pri dolasku će proći temeljiti zdravstveni pregled i u slučaju da su bolesni, primit će potrebnu zdravstvenu skrb. Nadalje, na dobi primjeren način, valja objasniti kako dolazak osoba iz zemalja Bliskog istoka, Afrike i Azije u Europu nije započeo tijekom izbjegličke krize, već traje desetljećima. Osobe dolaze dijelom zbog izbjeglištva, dijelom zbog ekonomskih migracija ili ekoloških katastrofa (npr. suša). Stoga, mnoge zemlje Europske unije imaju dugu tradiciju pružanja međunarodne zaštite i zajedničkog života osoba s izbjegličkim iskustvom i iz raznih kultura diljem svijeta. Konačno, pokazalo se kako dolazak izbjeglica u Europu nije povezan sa smanjenjem sigurnosti. Dapače, pokazalo se da upravo oni imigranti koji dugo (često više generacija) žive marginalizirani i neprihvaćeni od strane zajednica u kojima žive, mogu predstavljati rizik za stabilnost i sigurnost tih istih zajednica, a ne osobe koje su tek stigle u lokalnu zajednicu. Nemogućnost da budu prihvaćeni kao punopravni članovi društva i društvena isključenost ključni su rizični faktori u nošenju s traumom izbjeglištva i stresom prilagodbe u novu sredinu. S druge strane, mnoge osobe koje su imale priliku nastaviti svoje živote kao punopravni članovi lokalnih zajednica, dali su značajan doprinos tim istim zajednicama i učinili život zajednice bogatijim.

Izbjeglance često bježe upravo od skupina ljudi za koje ste čuli da su provodili napade u Europi. Svatko tko dolazi u vaš grad/mjesto, prošao je temeljitu sigurnosnu provjeru i utvrđeno je da se radi o osobama kojima je zaista potrebna zaštita. U medijima ili od odraslih osoba oko sebe možda čujete izjave kojima se sve izbjeglance opisuju kao npr. neuredni, lijeni, hrabri... Kako bismo se lakše snalazili u svijetu, često za grupe ljudi koje ne poznajemo koristimo generalizacije, što znači da zaključujemo da svi pripadnici određene skupine imaju istu osobinu. Ipak, kada smo u prilici da upoznamo osobe koje pripadaju tim skupinama, važno prvo provjeriti svoje pretpostavke. Djeca izbjeglice su ništa drugo nego djeca iz drugih zemalja koja imaju velik broj sličnih interesa i načina razmišljanja kao i vi: vole se igrati, neki vole sportove, neki vole čitati, neki imaju kućne ljubimce (odnosno imali su ih u svom domu), neki imaju mlađu braću ili sestre "koji ih gnjave" i slično. Također, kao i djeca u razredu, imaju pravo na školovanje i slobodan rast i razvoj.

Točno je da među izbjeglicama ima osoba koje su prošle vrlo teška i traumatska iskustva u svojim zemljama i na samom putu do Europe i da to predstavlja ozbiljan faktor rizika za njihovo mentalno zdravlje, stabilnost

i funkcionalnost. Međutim, isto tako i kod njih, kao i kod ostalih osoba koje imaju izbjeglička iskustva, postoji velika želja naći sigurnost i vlastitoj obitelji osigurati mogućnost nastavka života. Dosadašnja istraživanja su pokazala da dobrodošlica, podrška u lokalnoj zajednici u koju su došli i uspješna integracija služe kao nezamjenjivi zaštitni faktori mentalnog zdravlja, stabilnosti i funkcionalnosti osoba koje dolaze.

Oporavak osoba od teških iskustava i gubitaka koje su izbjeglice prošle može biti ublažen upravo pružanjem tople, sigurne i prihvaćajuće okoline u kojoj osobe mogu naći način da nastavte sa svojim životima. Prisjetite se kako se osjećate kada se nečega jako uplašite ili doživite neku nepravdu. Da li vam pomogne kada vas roditelji ili prijatelji zagrlje i utješe? Slično tome, djeca koja dolaze trebaju našu podršku.

Pitanja o tome kako će se djeca izbjeglice prilagoditi novoj sredini i po čemu su sve različiti – odgovori pomoću kojih možemo poučiti djecu o interkulturalnosti

Strah od novih osoba vrlo često nastaje zbog straha od nepoznatog. Djeci se često čini da oni koji su drugačiji mogu biti i opasni jer ne znaju koje ponašanje mogu očekivati u određenim situacijama. Drugim riječima, za one koji su različiti npr. po kulturi ili izgledu, mogu očekivati da se s njima neće moći povezati, odnosno uspostaviti siguran odnos. Ovaj strah pojačava i jezična barijera koja otežava komunikaciju. Djeca će se često pitati:

„Hoće li njima biti neobičan način na koji se mi oblačimo?“

„Kako će (izbjeglice) izgledati? Hoće li biti crni?“

„Što ako ne budu htjeli komunicirati s nama?“

„Vole li kompjuterske igrice, imaju li Facebook profil, vole li se igrati, slave li rođendane, jesu li prije išli u školu, imaju li kućne ljubimce...?“

„Oblače li se isto kao mi?“

Iako smo skloni razmišljati o izbjeglicama kao homogenoj skupini koja ima jednake potrebe i karakteristike, zapravo se radi o velikom broju osoba iz različitih kultura, različitih vjeroispovijesti, jezika, razina obrazovanja i slično. Stoga, važno je djeci objasniti da su informacije koje primaju iz svoje okoline

vrlo često pojednostavljene generalizacije te da je važno da sami prosude kakve su osobe djeca koja će doći u njihove razrede. Također, osim stvaranja prilika za uspostavu odnosa, važnim se pokazalo djecu poučiti o najčešćim razlikama s kojima će se susresti kod novih učenika i pojasniti im značenja tih razlika. Primjerice, nova djeca tek uče pisati na latiničnom pismu, do sada su (najčešće) pisali na arapskom pismu u kojem se piše s desna na lijevo. Zbog toga će im trebati neko vrijeme da nauče naš jezik i pismo, usprkos tome što marljivo uče. Neka od djece izbjeglica muslimanske su vjeroispovijesti, što znači da izbjegavaju jesti svinjetinu zbog vjerskih razloga, slično kao što i neki kršćani poste petkom. Neke djevojčice muslimanske vjeroispovijesti će se, po ulasku u odraslu dob, početi drugačije odijevati, npr. pokriti kosu i vrat u hidžab, dok neke druge neće to činiti, slično kao što neki kršćani prakticiraju običaje među kojima i redovno odlaženje na nedjeljnu misu, a neki ne. Izuzetno je važno naglasiti da, kao što ne vrijede ista pravila za sve kršćane (npr. važnost posta petkom), isto tako ne vrijede ista pravila za sve muslimane ili pripadnike bilo koje druge vjeroispovijesti. Stoga je, ako nisu sigurni prakticira li netko određene običaje, u redu to otvoreno pitati.

Djeca koja dolaze u Hrvatsku razlikuju se po tome što dolaze iz drugačije kulture. To znači da ponekad njeguju drugačije običaje (npr. ne jedu svinjetinu), da su išli u škole koje su imale drugačije programe, možda su drugačije i izgledale, da možda imaju nešto drugačija pravila lijepog ponašanja. Ali, isto tako, jednako se vole igrati, vole sportove, kućne ljubimce, knjige, glazbu, kompjutorske igrice i slično. Kada dođu u razred, neka djeca možda će se različito oblačiti i možda nešto drugačije izgledati. Trebat će i vremena prije nego nauče hrvatski jezik dovoljno da mogu razgovarati s učiteljima i drugom djecom. U svemu ostalom, djeca koja dolaze bit će jednako slična, a istovremeno jednako posebna kao i sva druga djeca. S ljudima koji su po nečemu različiti od nas možemo se povezati tako da upoznamo njihove različitosti i time obogatimo svoje iskustvo. Možemo ih pitati koja im je kod kuće bila najdraža hrana, kako je izgledala njihova škola, kakvi su bili nastavnici, u kakvoj kući su živjeli, kako im se čini Hrvatska i slično.

Obitelji koje moraju bježati zbog životne opasnosti, najčešće time gube važne „stupove“ vlastitih identiteta: domove, uspomene, prijatelje, zaposlenja i karijere, hobbije, povezanost sa vlastitim zavičajem... Stoga, kada stignu u novu sredinu važno ih je podržati u zadržavanju naslijeđa koje su mogli ponijeti sa sobom (npr. običaji vezani uz religiju). Zadržavanjem običaja, zadržavaju povezanost sa svojim identitetom što im omogućuje veću stabilnost u izuzetno stresnim okolnostima u kojima se nalaze. Na dječja pitanja o tome zašto se, primjera radi, sada ne oblače „kao mi“, možemo pojasniti:

Svaka osoba osjeća pripadnost određenim skupinama, te pripada svojoj obitelji, mjestu u kojem žive, a neke osobe su vezane za svoju religiju i slično. Djeca koja dolaze u vaš razred su morala u svojoj zemlji ostaviti puno njima važnih stvari (prijatelje, hobije, kućne ljubimce, školu...). Stoga, važno je da, u novom domu, imaju osjećaj da su prihvaćeni i da mogu nastaviti održavati običaje kroz koje zadržavaju povezanost sa svojim naslijeđem.

Pitanja o jezičnom i kulturalnom sporazumijevanju s novim članovima razreda – odgovori pomoću kojih kod djece osvještavamo različite mogućnosti i bogatstvo komunikacije

Djeca koja su zajedno sa svojim obiteljima našla utočište u Hrvatskoj vjerojatno u trenutku uključivanja u školu ne znaju hrvatski jezik i ne poznaju dobro hrvatsku kulturu. Neki od njih poznaju strane jezike, poput engleskog, njemačkog ili turskog, neki ne. Postoje i određene kulturološke razlike. Učenje o sličnostima i razlikama, njihovo poštivanje i dolazak u kontakt s različitim kulturama, razvija kod djece toleranciju. Pitanja koja djeca postavljaju uključuju:

„Kako ćemo im objasniti u kojem sendviču se nalazi svinjetina? Što ako slučajno pojedu svinjetinu jer im nismo znali objasniti?“

„Što ako kažem nešto što će ih uvrijediti jer ne poznajem njihovu kulturu.“

„Kako možemo komunicirati s djecom izbjeglicama?“

„Čula sam da neki pričaju i turski, neke riječi znamo iz sapunica.“

Djeca izbjeglice pri dolasku u Hrvatsku ne poznaju hrvatski jezik i komunikacija s ostalom djecom u razredu je otežana. Važno je da teškoće u komunikaciji ne postanu povod za socijalno isključivanje djeteta, pa je potrebno ohrabrivati djecu da komuniciraju s novim djetetom na bilo koji način. Djeca su vrlo spretna u sporazumijevanju i koriste se raznim metodama poput aplikacija za prevodenje na pametnim telefonima, rječnikom, pantomimom, slikama, gestama ili pak korištenjem riječi iz drugih jezika. Na taj se način komunikacija vrlo brzo uspostavi, a novi učenici, koji u školi uče

hrvatski jezik, jako brzu svladaju osnovne riječi za komunikaciju. Nadalje, nemoguće je očekivati od djece iz različitih kulturoloških podneblja da znaju sve o nekoj drugoj kulturi. Potrebno je djecu poticati da istražuju različite kulture, ispitujući nove učenike o njihovoj kulturi te govoreći o svojoj. Važno je da razmjena informacija o kulturama ne bude osuđujuća i da se njeguje ideja da su različitosti nešto što nas obogaćuje.

Postoje razni načini komunikacije. Ne komuniciramo samo riječima. Razgovarati se može i „rukama i nogama“, pantomimom, gestama ili pomoću aplikacije za prevođenje na mobilnim telefonima. Puno pitanja, fraza i riječi se može i nacrtati, a možemo i jedni druge učiti naše jezike. U razredu se može na naljepnice napisati hrvatske nazive stvari u učionici, a mogu se napraviti i plakati koji sadrže najčešće rečenice potrebne u razgovoru. Djeca vrlo brzo uče jezike, tako da ćete vjerojatno u kratkom roku moći komunicirati s novim učenicima na hrvatskom. To što svatko od nas ne zna sve pojedinosti o drugim kulturama ne znači da će uvrijediti djecu koja dolaze iz drugih zemalja. Isto kao što vas zanimaju druge kulture i želite učiti o njima, važno je pomoći i drugima da nauče o našoj kulturi kako bi se lakše snašli. Djeca izbjeglice znaju da se nalaze u zemlji koja je drugačija od njihove i ne očekuju da znamo sve. Ali važno je da, kada međusobno razgovaramo o sličnostima i razlikama, to radimo u ozračju poštivanja, te bez međusobnog osuđivanja.

Pitanja o tome zašto Hrvatska prima izbjeglice – odgovori pomoću kojih djecu poučavamo o solidarnosti i stvaramo osjećaj sigurnosti u svijetu

Sigurne države u gotovo cijelom svijetu primaju osobe iz drugih zemalja u kojima je život opasan ili nemoguć iz raznih razloga. To činimo zbog ljudske solidarnosti te spremnosti da pomognemo i pružimo pomoć onima koji su u nevolji. Pružanje takve vrste pomoći je regulirano raznim zakonima i konvencijama u mnogim svjetskim državama. Među tim državama je i Hrvatska. Pitanja i izjave djece o ovoj temi su:

„Moji rođaci su otišli u Kaliforniju.“

„To je super jer imamo priliku učiti o drugim kulturama.“

„Zašto su baš došli u našu državu?“

*„Primamo ih da im damo podršku,
jer nismo rasisti, jer smo dobri i
želimo pomoći kad možemo.“*

*„Vidjeli smo da su ih Hrvatska i Srbija
gurali kako ne bi mogli ući, kako to
da su se sad predomislili?“*

*„Primamo ih jer puno ljudi seli iz
Hrvatske i na taj način dobivamo
nove ljude.“*

*„Tako su i naši roditelji kad su bili
mladi, moja mama je išla u Italiju.“*

Iz naše nedavne prošlosti znamo da su i mnogi ljudi iz Hrvatske za vrijeme Domovinskog rata potražili utočište u drugim zemljama svijeta. Iz dogovora koji se postigao na razini Europske unije, gotovo sve članice su odlučile primiti izbjeglice pogođene raznim nedaćama. Ukoliko se i mi nađemo u sličnoj situaciji, važno je znati da će biti zemalja koje će biti spremne dati nam mogućnost života u sigurnom okruženju.

Skoro sve države svijeta daju izbjeglicama mogućnost života u sigurnom okruženju. To rade kako bi pomogle onima koji su nevolji. Među njima je i Hrvatska. Ljudi u Hrvatskoj su posebno osjetljivi na to jer su i mnogi Hrvati za vrijeme Domovinskog rata pronašli siguran život u drugim zemljama. U medijima smo mogli čuti da neke države nisu dopuštale izbjeglicama da uđu u njihovu zemlju, gradili su zidove i postavljali žice. Hrvatska je država u kojoj su izbjeglice dobrodošle.

Pitanja o tome kako će izgledati školovanje novopridošle djece i na koji im način možemo pomoći da se lakše snađu - odgovori pomoću kojih djecu poučavamo kako pomagati i osnaživati osobe u ranjivim situacijama

Škola predstavlja centralno mjesto u životima djece, a posebno u životima djece izbjeglica. Ona je mjesto kontakta s vršnjacima, mjesto razvoja nove socijalne mreže i mjesto učenja novog jezika. Time djeca izbjeglice postaju nositelji integracije svojih obitelji u društvo, a time nose i veliki teret na svojim leđima. Zbog toga je važno djeci objasniti kako će izgledati školovanje novopridošle djece u razredu i razgovarati s njima o načinima na koje mogu pomoći. Pitanja koja djeca postavljaju uključuju:

*„Što ako će ih netko u razredu ili
stariji učenici zezati?“*

„Hoće li ići s nama na ekskurzije?“

„Kako će se znati snaći i pratiti gradivo?“

„Kako je izgledalo njihovo obrazovanje?“

„Hoće li biti na svim satovima?“

„Gdje će izbjeglice biti kada neće

biti na našim satovima?“
biti na našim satovima?“
škole ili ne?“

Djeca izbjeglice po zakonima Republike Hrvatske imaju pravo na osnovno i srednje obrazovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani. Pri uključivanju djece u školu, stručno povjerenstvo škole provjerava razinu poznavanja hrvatskog jezika i razinu znanja za svakog učenika. Djeca najčešće ne poznaju dovoljno dobro hrvatski jezik i često su imali prekide u školovanju, pa se događa da su djeca uključena u nastavu raspoređena u razrede koji ne odgovaraju njihovoj dobi. Kad krenu u školu, djeca se prvo uključuju u pripremnu nastavu koja obuhvaća učenje hrvatskog jezika i pruža mogućnost pohađanja redovne nastave u manjem opsegu na predmetima gdje se nastava može lakše pratiti i bez znanja hrvatskog jezika. Nakon završene pripreme nastave, dijete se uključuje u redovnu nastavu. Dok dijete pohađa pripremnu nastavu, ono se ne ocjenjuje, a nakon uključivanja u redovnu nastavu, ocjenjuje se kao i ostali učenici. Škola mora biti mjesto sigurnosti za djecu izbjeglice, kao i za svu djecu. Stoga je važno djecu upozoriti kako zadirkivanje, ruganje, vrijeđanje, zastrašivanje i ostali oblici nasilja nisu dozvoljeni, već se očekuje susjećajno i prijateljsko ponašanje.

Različite zemlje u svijetu imaju različito obrazovanje. U Hrvatskoj, osnovna škola traje osam godina, a srednja četiri godine. Negdje drugdje u svijetu, osnovna škola traje 7 godina, nakon koje slijede 2 pripremna razreda za srednju školu, te srednja škola koja traje još četiri godine. Obrazovanje se razlikuje ovisno o tome iz koje zemlje dijete dolazi, a ono što je zajedničko svima je da sve zemlje imaju školu i sva djeca uče. Djeca izbjeglice su često morala prekinuti svoje obrazovanje, pa je velika šansa da zaostaju s gradivom. Ono što im predstavlja dodatnu teškoću je što moraju naučiti potpuno novi jezik i savladati gradivo zemlje u koju su došli. Novi učenici će u početku dolaziti u školu učiti hrvatski jezik, a možda će biti prisutni na nekim predmetima na kojima nije nužno znati hrvatski jezik, pa

u tom periodu neće biti prisutni na svim satovima. Kada neće biti u razredu, bit će ili na posebno organiziranoj nastavi hrvatskog jezika ili će otići kući. Sve dok se u potpunosti ne uključe u nastavu, novi učenici neće dobivati ocjene. Djeca izbjeglice su dio razreda, pa će im biti omogućeno da, u dogovoru s roditeljima, idu na ekskurzije. Ako idete kući u istom smjeru kao i novi učenici, možete ih pozvati da idete zajedno. Zezanje, ruganje, zadirkivanje i bilo koji oblik nasilja nije dozvoljen prema njima, kao ni prema ostaloj djeci. Ako ih netko od drugih učenika zadirkuje, važno je to reći odraslima iz škole.

IDEJE UČENIKA O TOME KAKO IZRAZITI DOBRODOŠLICU NOVIM KOLEGAMA TE IM POMOĆI U SNAŽAŽENJU I INTEGRACIJI

- ▶▶▶ *Novog učenika možemo zaštititi od lošeg društva tako da se družimo s njim.*
- ▶▶▶ *Možemo s njim/njom razgovarati na hrvatskom kako bi uvježbao jezik.*
- ▶▶▶ *Možemo ga/ju tražiti da nam ispriča ili održi predavanje o njegovoj/njzinoj kulturi. Možemo mi njima pokazati našu i oni nama njihovu kulturu.*
- ▶▶▶ *Možemo mu/joj objasniti kako funkcionira škola i profesori, kakvi su kriteriji ocjenjivanja, što raditi tijekom slobodnog sata, što radi redar. Ponuditi pomoć oko školskih obveza. Možemo pokazati rječnik i način na koji se uči gradivo.*
- ▶▶▶ *Možemo mu/joj napraviti neki poklon dobrodošlice. Izraditi transparent «Dobrodošao» na arapskom. Cijeli razred mu/joj može pokloniti arapsko-hrvatski rječnik.*
- ▶▶▶ *Možemo ga/ju upoznati s drugim učenicima i profesorima.*
- ▶▶▶ *Možemo ga/ju provesti kroz grad i pokazati mu gdje se što nalazi, te pokazati gdje se što nalazi u školi.*
- ▶▶▶ *Možemo organizirati donacije za nešto što je novom učeniku ili učenici potrebno (npr. knjige, plaćanje izleta, odjeća, hrana...).*

▶▶▶ Pozvati ga/ju na igranje Play Stationa.

▶▶▶ Naučiti neke riječi na arapskom. Predstaviti se. Možemo pitati znaju li engleski. Možemo se sporazumijevati pomoću Google prevoditelja.

▶▶▶ Možemo skupa raditi igrokaze. Pitali bismo što se vole igrati i što su se igrali u zemlji iz koje dolaze. Možemo mu/joj pokazati igre koje igramo.

▶▶▶ Možemo ponuditi da idemo skupa do škole.

▶▶▶ Možemo provjeriti s novim učenicom/com kako se stvari zovu na arapskom i reći im kako se zovu na hrvatskom. Možemo na stvari u učionici napisati kako se zovu na hrvatskom.

▶▶▶ Možemo ih pozvati na rođendan.

▶▶▶ Možemo ga/ju zamoliti da nam pokaže kako se piše moje ime na arapskom jeziku.

▶▶▶ Dogovoriti s razrednicom gdje će sjediti. Možda bi mogao svaki tjedan sjediti s drugim učenicom kako bismo se bolje upoznali. Možemo pitati novog učenika što bi on želio.

▶▶▶ Podijelio bih s njim/njom šalabahter. Podijelila bih svoje knjige s njim/njom.

Svim učenicima koji su sudjelovali na radionicama ovim putem izražavamo veliku zahvalnost na trudu koji su uložili u osmišljavanje ideja o tome kako mogu dolazak novoj djeci učiniti što ugodnijim i dati im mogućnost da ponovno osjete da imaju dom. Autorice ove brošure nadahnule u pisanju našle su upravo u toplini i empatiji kojom su djeca reagirala kada su saznala da će dobiti nove učenike i spremnosti da, među onima koji dolaze, vide djecu, umjesto stereotipa. Posebice se zahvaljujemo i školama na iskazanoj podršci i suradnji u provedbi radionica: u Zadru, OŠ Šime Budinića; u Sisku, OŠ Braće Ribar, OŠ 22. lipnja, OŠ Ivana Kukuljevića, OŠ Budaševo-Topolovac-Gušće, OŠ Galdovo, OŠ Viktorovac; u Slavonskom Brodu, OŠ „Blaž Tadijanović“, OŠ „Bogoslav Šulek“; u Karlovcu: OŠ Braće Seljan, OŠ Dragojle Jarnević, OŠ Rečica; u Ogulinu, OŠ Ivane Brlić Mažuranić; u Zagrebu: OŠ Većeslava Holjevca, I. osnovna škola Dugave, OŠ Gustava Krkleca, OŠ Frana Galovića

IMPRESSUM

Izdavač: Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina

Naklada: 1000 primjeraka

Autorice: Martina Čarija; Kristina Perišić (Društvo za psihološku pomoć)

Uredile: Helena Bakić; Olivera Jovanović; Danijela Gaube (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske)

Grafička priprema i tisak: Printlab

ISBN 978-953-7870-07-2

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava i prava
nacionalnih manjina

Sufinancirano iz Fonda za azil,
migracije i integraciju
Europske unije

Ova brošura nastala je u okviru projekta „Podrška integraciji državljanima trećih zemalja kojima je potrebna međunarodna zaštita“.

